O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

2026-yil 25-26-sentabr

(2-qism)

JIZZAX-2026

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2026-yil 25-26-sentabr. 315-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., т.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD) dots., Norbekova B.Sh. p.f.f.d.(PhD) dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

technologies can extend English learning beyond the traditional classroom and provide students with more flexible opportunities to develop their language skills.

At the same time, technology should be used thoughtfully. Problems related to distraction, privacy, unequal access, misinformation, academic integrity, and inappropriate language need to be addressed. AI-generated content also requires critical evaluation, and students should not become dependent on technology to complete tasks that are intended to develop their own skills.

The most effective approach is therefore not to replace traditional English teaching with social media and AI, but to integrate digital tools with sound pedagogical principles. When teachers establish clear objectives, select appropriate content, guide students' use of technology, and encourage critical and responsible digital behavior, social media and AI can become valuable additions to English language education. Their greatest potential lies in creating a learning environment in which students have more opportunities to encounter, practice, produce, and communicate in English both inside and outside the classroom.

References

1. AlTwijri, L. A., & Alghizzi, T. M. (2024). Investigating the integration of artificial intelligence in English as a foreign language classes for enhancing learners' affective factors: A systematic review. *Heliyon, 10*(10), e31053.

2. Ekizer, F. N. (2025). Exploring the impact of artificial intelligence on English language teaching: A meta-analysis. *Acta Psychologica, 260,* 105649.

3. Miao, F., & Holmes, W. (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. UNESCO.

4. Wang, Q., & Liu, D. (2026). Enhancing second language learning through corpus and GenAI integration: A systematic review. *Applied Corpus Linguistics*.

5. *Transforming EFL teaching with AI: A systematic review of empirical studies*. (2025). *International Journal of Artificial Intelligence in Education, 35*(4), 2281–2314.

6. *Transforming language education: A systematic review of AI-powered chatbots for English as a foreign language speaking practice*. (2024). *Computers and Education: Artificial Intelligence, 6*, 100230.

7. *The effectiveness of artificial intelligence on English language learning achievement*. (2024). *System, 125*, 103428.

8. *Two years of innovation: A systematic review of empirical generative AI research in language learning and teaching*. (2025). *Computers and Education: Artificial Intelligence, 9*, 100445.

9. *A systematic review of social networking sites for learning English as a second or an additional language*. (2026). *The Language Learning Journal*.

SINERGETIK RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BO‘LAJAK TURIZM MUTAXASSISLARINING KASBIY-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDAGI DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Mexmonaliyeva Gullolaxon Juraboy qizi

Mirzo Ulug ‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali
E-mail:asal1901farxodbekova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada kasbiy ta’lim tizimida bo‘lajak turizm mutaxassislarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda sinergetik raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Raqamli transformatsiya sharoitida turizm mutaxassisining kasbiy faoliyatiga qo‘yilayotgan zamonaviy talablar, kasbiy kommunikatsiyaning o‘ziga xos xususiyatlari hamda raqamli vositalarni ta’lim jarayoniga integratsiyalash zarurati asoslangan. Sinergetik yondashuvning ochiqlik, integrativlik, variativlik, moslashuvchanlik, o‘zini o‘zi tashkil etish, interaktivlik va refleksivlik tamoyillarining pedagogik ahamiyati yoritilgan. Sun’iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik, mobil ta’lim, AI-chatbotlar, virtual til laboratoriyasi, simulyatsiya, LMS, multimodal hamda istiqbolli golografik-adaptiv texnologiyalarning kasbiy-kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi funksional imkoniyatlari ochib berilgan. Shuningdek, raqamli vositalarni yagona kasbiy-kommunikativ maqsad asosida o‘zaro integratsiyalash orqali “kasbiy faoliyat – diagnostika – qayta aloqa – refleksiya – adaptiv korreksiya – yangi faoliyat” siklini tashkil etishning didaktik ahamiyati asoslangan.

Kalit so‘zlar: sinergetik yondashuv, raqamli texnologiyalar, kasbiy-kommunikativ kompetensiya, turizm ta’limi, sun’iy intellekt, virtual reallik, adaptiv ta’lim, kasbiy-kommunikativ vaziyat.

Kirish: Jahon miqyosida iqtisodiyot va xizmat ko‘rsatish sohalarining raqamli transformatsiyasi mutaxassislarni kasbiy tayyorlash mazmuni va texnologiyalarini takomillashtirish zaruratini kuchaytirmoqda. Mazkur jarayon kasbiy ta’lim oldiga nafaqat muayyan sohaga oid bilim va amaliy ko‘nikmalarga, balki raqamli muhitda samarali muloqot qilish, kasbiy vaziyatni tezkor tahlil etish, tegishli kommunikativ strategiyani tanlash, nostandart vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish va o‘z faoliyatini refleksiv baholash qobiliyatiga ega mutaxassislarni tayyorlash vazifasini qo‘ymoqda. Bu masala turizm va mehmondo‘stlik sohasi uchun alohida dolzarblik kasb etadi. Zamonaviy turizm faoliyatida onlayn bronlashtirish tizimlari, elektron turistik platformalar, mobil ilovalar, virtual konsultatsiyalar, raqamli marketing, sun’iy intellekt asosidagi mijozlarga xizmat ko‘rsatish tizimlari hamda virtual va kengaytirilgan reallik vositalari tobora keng o‘rin egallamoqda. Natijada bo‘lajak turizm mutaxassisidan kasbiy bilimlarni kommunikativ faoliyat bilan uyg‘unlashtirish, turli madaniyat vakillari bilan professional muloqot olib borish va raqamli vositalardan kasbiy vazifalarni hal qilishda maqsadli foydalanish talab etiladi. Kasbiy ta’limning raqamli transformatsiyasi faqat mavjud o‘quv materiallarini elektron shaklga o‘tkazish bilan chegaralanmaydi. V.I. Blinov va hammualliflar raqamli professional ta’limni ta’lim mazmuni, o‘quv faoliyati, pedagogik metodlar va natijalarni baholashning o‘zaro bog‘liq tizimi sifatida ko‘radilar. L.M. Andryuxina va hammualliflar esa raqamlashtirish natijasida ta’lim oluvchi faoliyati, pedagog funksiyasi va ta’lim muhitining tuzilishi o‘zgarishiga e’tibor qaratadilar. N.V. Skachkova raqamli vositalarning samaradorligi ularning ta’lim maqsadi, mazmuni va

o‘quv faoliyati bilan didaktik muvofiqlashtirilishiga bog‘liqligini ta’kidlaydi. Shu nuqtayi nazardan, turizm yo‘nalishida kasbiy-kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda alohida raqamli texnologiyalardan fragmentar foydalanishdan ularni yagona pedagogik maqsad doirasida integratsiyalashgan holda qo‘llashga o‘tish dolzarb ilmiy-pedagogik masala hisoblanadi. Mazkur maqolaning maqsadi sinergetik raqamli texnologiyalarning bo‘lajak turizm mutaxassislarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlarini aniqlash va ularning o‘zaro integratsiyasi mexanizmini nazariy jihatdan asoslashdan iborat.

Asosiy qism: Sinergetik yondashuv murakkab va rivojlanuvchi tizimlarning alohida elementlari o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir natijasida yangi sifat holatining yuzaga kelishini tushuntirish imkonini beradi. G. Haken sinergetika nazariyasida ko‘p komponentli tizimlarning o‘zini o‘zi tashkil etishi va elementlar o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir natijasida yangi tuzilmalarning shakllanishini asoslagan. I. Prigogine va I. Stengers esa ochiq, muvozanatdan uzoq tizimlarda beqarorlik va yangi tartibning shakllanishi qonuniyatlarini yoritganlar. Mazkur nazariy qarashlar pedagogik jarayonni ham ko‘plab ichki va tashqi omillar o‘zaro ta’sir qiladigan ochiq va dinamik tizim sifatida tushunish uchun metodologik asos yaratadi. Pedagogik sinergetika doirasida ta’lim natijasi birgina metod, pedagog yoki texnologiyaning to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’siri natijasi sifatida emas, balki pedagog, ta’lim oluvchi, mazmun, metod, kasbiy vaziyat va raqamli muhit o‘rtasidagi ko‘p tomonlama munosabatlar mahsuli sifatida namoyon bo‘ladi. Shu sababli bo‘lajak turizm mutaxassislarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarni bir-biridan ajratilgan holda emas, o‘zaro bog‘liq didaktik tizim sifatida qo‘llash maqsadga muvofiq.

Tadqiqot nuqtayi nazaridan sinergetik raqamli texnologiyalar deganda bo‘lajak mutaxassisning kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish maqsadida sun’iy intellekt, immersiv, mobil, simulyatsion, multimodal, adaptiv va boshqa raqamli vositalarning kasbiy mazmun, pedagogik metod, kommunikativ faoliyat, hamkorlik, qayta aloqa va refleksiya bilan integratsiyalashuvi natijasida ularning alohida funksiyalarini o‘zaro kuchaytiruvchi yaxlit raqamli-pedagogik tizim tushuniladi.

Mazkur talqinda sinergetik raqamli texnologiya yangi texnik qurilmaning nomini anglatmaydi. Uning mohiyati turli raqamli vositalarni yagona kasbiy-pedagogik maqsadga funksional jihatdan bog‘lashdan iborat. Bunda bir texnologiyada amalga oshirilgan faoliyat va olingan natija keyingi texnologiyada bajariladigan faoliyatning mazmuni yoki murakkabligiga ta’sir ko‘rsatishi lozim. Natijada raqamli vositalarning oddiy yig‘indisi emas, balki qaytuvchan aloqalarga ega dinamik didaktik tizim yuzaga keladi.

Turizm ta’limida sun’iy intellekt texnologiyalari bunday tizimning muhim tarkibiy qismlaridan biridir. AI vositalari ta’lim oluvchini kasbiy vaziyatga kiritish, individual topshiriqlar yaratish, kommunikativ javoblarni tahlil qilish, topshiriq murakkabligini moslashtirish va tezkor qayta aloqa berish imkonini yaratadi. Masalan, sun’iy intellekt virtual turist, mehmonxona mijozi, turagent, hamkor tashkilot vakili yoki xizmatdan norozi iste’molchi rolini bajarishi mumkin. Bunda

ta’lim oluvchi tayyor dialogni takrorlash o‘rniga kommunikativ vaziyatning rivojlanishiga muvofiq mustaqil javob va kasbiy qaror shakllantiradi.

AI-chatbotlardan foydalanish esa individual va takroriy kasbiy dialoglarni tashkil qilish imkoniyatini kengaytiradi. Turistik mahsulotni tavsiya qilish, mehmonxona xizmatlari haqida axborot berish, bronni o‘zgartirish, turist shikoyatiga javob qaytarish, onlayn konsultatsiya o‘tkazish yoki xizmat shartlari yuzasidan muzokara olib borish kabi ssenariylar ta’lim oluvchining kommunikativ strategiyalarni turli sharoitlarda qo‘llashiga yordam beradi.

Virtual reallik texnologiyalari kasbiy faoliyatni real ish sharoitiga yaqin interaktiv muhitda modellashtirish imkoniyati bilan ajralib turadi. VR muhitida mehmonxona resepshni, aeroport, turistik axborot markazi, muzey, tarixiy-madaniy obyekt yoki turistik agentlik faoliyatini modellashtirish mumkin. Bunday sharoitda ta’lim oluvchi gid, turagent, receptionist yoki mehmonxona menejeri kabi kasbiy rollarni bajarib, mehmonni kutib olish, bron ma’lumotlarini aniqlashtirish, xizmatni taqdim etish, ekskursiya olib borish, shikoyatga javob qaytarish singari kasbiy-kommunikativ vazifalarni amaliy bajaradi.

VR texnologiyasining muhim didaktik jihati kasbiy vaziyatni xavfsiz muhitda takrorlash imkoniyatidir. Ta’lim oluvchi xatoga yo‘l qo‘yishi, uning sabab va oqibatlarini tahlil qilishi, tegishli kommunikativ strategiyani o‘zgartirishi va vaziyatni qayta bajarishi mumkin. Natijada bilimlarni oddiy o‘zlashtirishdan ularni kasbiy vaziyatda safarbar qilishga o‘tish ta’minlanadi.

Mobil ta’lim esa kasbiy tayyorgarlikning uzluksizligi va kontekstliligini kuchaytiradi. Mobil qurilmalar yordamida ta’lim oluvchilar turistik terminologiyani o‘zlashtirish, qisqa kommunikativ vazifalarni bajarish, turistik obyektlarda QR-kod orqali multimediaviy axborot olish, kasbiy dialoglarni yozib olish, audio va video topshiriqlarni bajarish hamda o‘z nutqini refleksiv tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu auditoriya mashg‘ulotlari bilan real kasbiy muhit o‘rtasidagi aloqani mustahkamlaydi.

Kasbiy til o‘rgatishning AI asosidagi virtual laboratoriyasi ham kasbiy-kommunikativ kompetensiyani kompleks rivojlantirish imkoniyatiga ega. Unda ta’lim oluvchi turizm terminologiyasini kontekstda o‘zlashtirishi, autentik nutqni tinglashi, talaffuzni mashq qilishi, AI bilan turli kasbiy rollarda muloqotga kirishishi, professional yozma javoblarni shakllantirishi va individual qayta aloqa olishi mumkin. Natijada xorijiy til alohida o‘quv predmeti sifatida emas, turizm sohasidagi kasbiy vazifalarni bajarish vositasi sifatida namoyon bo‘ladi.

Simulyatsion texnologiyalar turistik faoliyatga xos muammo va qaror qabul qilish jarayonlarini modellashtirish imkonini beradi. Mehmonxonada bronlashtirish, turistlarni kutib olish, turistik marshrut yaratish, turistik mahsulotni sotish, mijoz ehtiyojini aniqlash, hamkorlar bilan muzokara olib borish va favqulodda vaziyatlarda tegishli ko‘rsatmalar berish kabi jarayonlarni tarmoqlanuvchi ssenariylar asosida tashkil etish mumkin. Bunda ta’lim oluvchining har bir qarori keyingi vaziyatning rivojlanishiga ta’sir qiladi va “qaror – oqibat – qayta aloqa – yangi qaror” sikli shakllanadi.

LMS va onlayn ta’lim platformalari esa sinergetik raqamli muhitning muvofiqlashtiruvchi komponenti vazifasini bajaradi. Ular o‘quv materiallarini tizimlashtirish, AI, VR, simulyatsiya va multimodal topshiriqlarni yagona o‘quv ssenariysiga birlashtirish, natijalarni qayd etish, elektron portfolio yuritish, monitoring va refleksiv faoliyatni tashkil qilish imkonini beradi. Shu sababli LMSni faqat elektron materiallar saqlanadigan platforma sifatida emas, turli o‘quv faoliyatlarini yagona individual rivojlanish trayektoriyasiga bog‘lovchi boshqaruv-analitik muhit sifatida ko‘rish maqsadga muvofiq.

Turizm faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari multimodal vositalardan foydalanishni ham taqozo etadi. Turistik mahsulotni taqdim qilish, ekskursiya olib borish yoki xizmatlarni tushuntirish jarayonida nutq tasvir, xarita, audio, video, imo-ishora va boshqa noverbal vositalar bilan birgalikda qo‘llaniladi. Shu sababli matn, audio, video, infografika, xarita, animatsiya va interaktiv tasvirlarning uyg‘unligi ta’lim oluvchida verbal, vizual va noverbal axborotni yaxlit idrok qilish hamda professional kommunikatsiyada qo‘llash qobiliyatini rivojlantiradi.

Gologrаfik va fazoviy 3D texnologiyalar ham turizm ta’limida istiqbolli didaktik imkoniyatlarga ega. Ular tarixiy-madaniy obyektlar, muzey eksponatlari, turistik destinatsiyalar va boshqa obyektlarning uch o‘lchamli modellarini yaratish orqali fazoviy-kontekstual ta’lim muhitini tashkil etishga xizmat qilishi mumkin. Masalan, ta’lim oluvchi tarixiy obyektning 3D modeli asosida gid sifatida ekskursiya olib borishi, obyektni xorijiy turistga taqdim qilishi va savollarga javob berishi mumkin. Biroq golografik texnologiyalarni hozirgi bosqichda turizm ta’limida samaradorligi to‘liq tajribada tasdiqlangan asosiy vosita sifatida emas, AI, VR va adaptiv ta’lim bilan integratsiyalashishi mumkin bo‘lgan istiqbolli immersiv texnologiya sifatida baholash ilmiy jihatdan asosli hisoblanadi.

Yuqoridagi texnologiyalarning pedagogik samarasi ularni alohida qo‘llash bilan emas, balki o‘zaro funksional integratsiyalash orqali kuchayadi. Masalan, mehmonning shikoyatini professional hal etishga qaratilgan mashg‘ulot quyidagi mantiqiy ketma-ketlikda tashkil etilishi mumkin:

LMSdagi kasbiy material → autentik audio/video vaziyat → interaktiv mashq → AI-chatbot bilan professional dialog → VR muhitidagi kasbiy vaziyat → AI diagnostikasi → individual qayta aloqa → mobil refleksiv topshiriq → LMS monitoringi → murakkablashtirilgan yangi kasbiy vaziyat.

Mazkur ketma-ketlik sinergetik integratsiyaning muhim xususiyatini namoyon qiladi: bir bosqichda erishilgan natija keyingi bosqichdagi faoliyatning boshlang‘ich shartiga aylanadi. Natijada ta’lim jarayoni axborotni o‘zlashtirishga asoslangan chiziqli jarayondan kasbiy vaziyatni anglash, kommunikativ qaror qabul qilish, faoliyatni bajarish, natijani tahlil qilish, xatolarni korreksiya qilish va murakkabroq faoliyatga o‘tishga asoslangan rivojlantiruvchi siklga aylanadi.

Shu asosda sinergetik raqamli integratsiyaning umumiy didaktik mexanizmini quyidagicha ifodalash mumkin:

kasbiy mazmun → autentik kasbiy vaziyat → multimodal axborot → interaktiv kommunikativ mashq → virtual kasbiy faoliyat → AI diagnostikasi → individual

qayta aloqa → refleksiya → adaptiv korreksiya → yangi yoki murakkablashtirilgan kasbiy faoliyat.

Mazkur mexanizmni amalga oshirishda ochiqlik, integrativlik, variativlik, moslashuvchanlik, o‘zini o‘zi tashkil etish, interaktivlik va refleksivlik asosiy didaktik tamoyillar sifatida namoyon bo‘ladi. Ochiqlik ta’lim mazmunining real turizm industriyasi bilan aloqasini, integrativlik kasbiy bilim, xorijiy til, kommunikativ strategiya va raqamli faoliyatning yaxlitligini, variativlik bir kasbiy vaziyatning turli ssenariylarda bajarilishini ta’minlaydi. Moslashuvchanlik ta’lim mazmuni va topshiriqlarni individual natijalarga muvofiqlashtirishga, o‘zini o‘zi tashkil etish mustaqil qaror qabul qilishga, interaktivlik ko‘p tomonlama kommunikatsiyaga, refleksivlik esa faoliyat natijalarini tahlil qilib, keyingi rivojlanish yo‘nalishini belgilashga xizmat qiladi.

Sinergetik raqamli muhitda “pedagog – ta’lim oluvchi – raqamli muhit – kasbiy vaziyat” o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir alohida ahamiyat kasb etadi. Pedagog maqsad, mazmun va baholash mezonlarini belgilaydi, kasbiy vaziyatlarni loyihalashtiradi hamda jarayonni metodik jihatdan boshqaradi. Ta’lim oluvchi esa tayyor bilimni qabul qiluvchi obyekt emas, balki kasbiy vaziyatni tahlil qiluvchi, kommunikativ strategiyani tanlovchi, raqamli vositalardan foydalanib vazifani bajaruvchi va o‘z natijalarini refleksiv baholovchi faol subyekt sifatida ishtirok etadi.

Shu bilan birga, sinergetik raqamli texnologiyalarni joriy etish tegishli pedagogik shart-sharoitlarni talab qiladi. Raqamli infratuzilmaning yetarliligi, pedagoglarning raqamli-pedagogik kompetentligi, texnologiyalarni kasbiy maqsadga muvofiq tanlash, autentik kasbiy-kommunikativ ssenariylarni ishlab chiqish, individual va hamkorlikdagi faoliyatni uyg‘unlashtirish, mezonli baholash, muntazam qayta aloqa va refleksiyani tashkil etish shular jumlasidandir. Shuningdek, shaxsiy ma’lumotlar xavfsizligi, akademik halollik va sun’iy intellekt natijalarini tanqidiy baholash masalalariga ham e’tibor qaratish lozim.

UNESCOning generativ sun’iy intellektdan ta’limda foydalanishga oid tavsiyalarida inson markazidagi yondashuv, pedagogik maqsadning ustuvorligi, ma’lumotlar maxfiyligi, inson nazorati va AI tomonidan yaratilgan natijalarni tanqidiy baholash zarurligi qayd etiladi. Shu sababli sun’iy intellekt pedagog o‘rnini egallovchi subyekt emas, balki kasbiy vaziyatlarni modellashtirish, diagnostika, individual qayta aloqa va ta’limni individuallashtirishni qo‘llab-quvvatlovchi didaktik vosita sifatida qo‘llanishi maqsadga muvofiq.

Demak, sinergetik raqamli texnologiyalarning didaktik imkoniyatlari real va modellashtirilgan kasbiy vaziyatlarni yaratish, kasbiy-kommunikativ mashqlarning intensivligi va variativligini oshirish, ta’limni individuallashtirish, tezkor qayta aloqani ta’minlash, kasbiy mazmun va xorijiy tilni integratsiyalash, multimodal hamda immersiv tajriba yaratish, mustaqil faoliyat va refleksiyani rivojlantirish hamda individual rivojlanish trayektoriyasini shakllantirishda namoyon bo‘ladi.

Xulosa: Olib borilgan nazariy tahlillar bo‘lajak turizm mutaxassislarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan fragmentar foydalanishdan ularni yagona didaktik maqsad asosida o‘zaro integratsiyalashgan holda qo‘llashga o‘tish zarurligini ko‘rsatadi. Sinergetik

yondashuv mazkur jarayonni pedagog, ta’lim oluvchi, kasbiy mazmun, kommunikativ faoliyat, raqamli muhit, qayta aloqa va refleksiyaning o‘zaro bog‘liq tizimi sifatida tashkil etish imkonini beradi.

Sun’iy intellekt, VR/AR, mobil ta’lim, AI-chatbot, virtual til laboratoriyasi, simulyatsiya, LMS va multimodal vositalarning har biri muayyan didaktik vazifani bajaradi. Biroq ularning kasbiy-kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi asosiy pedagogik salohiyati bir texnologiyada olingan natijaning keyingi faoliyatga ta’sir ko‘rsatishi, individual qayta aloqa hosil qilishi va ta’lim oluvchining rivojlanish trayektoriyasini dinamik ravishda o‘zgartirishi orqali namoyon bo‘ladi.

Shu asosda sinergetik raqamli integratsiyaning didaktik mexanizmi kasbiy mazmunni autentik vaziyat bilan bog‘lash, multimodal axborot asosida kommunikativ faoliyatni tashkil etish, virtual kasbiy vaziyatlarni modellashtirish, AI yordamida diagnostika va qayta aloqa berish, refleksiyani amalga oshirish hamda aniqlangan natijalarga muvofiq keyingi faoliyatni adaptiv tarzda shakllantirishdan iborat ekanligi aniqlandi.

Sinergetik raqamli texnologiyalar an’anaviy pedagogik faoliyat va real ishlab chiqarish amaliyotini to‘liq almashtiruvchi vosita sifatida emas, balki ularning imkoniyatlarini kengaytiruvchi, kasbiy vaziyatlarni modellashtiruvchi, ta’limni individuallashtiruvchi va kommunikativ faoliyatni intensivlashtiruvchi didaktik tizim sifatida qo‘llanishi lozim. Mazkur yondashuv bo‘lajak turizm mutaxassislarining kasbiy bilimlarini real va modellashtirilgan kommunikativ vaziyatlarda faol qo‘llash, mustaqil qaror qabul qilish, o‘z faoliyatini tahlil qilish va uzluksiz takomillashtirish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun metodik asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Haken H. *Synergetics: An Introduction. Nonequilibrium Phase Transitions and Self-Organization in Physics, Chemistry and Biology*. 3rd ed. Berlin: Springer-Verlag, 1983.
2. Prigogine I., Stengers I. *Order Out of Chaos: Man’s New Dialogue with Nature*. New York: Bantam Books, 1984.
3. Весна М.А. Педагогическая синергетика: методологические основания исследования образовательных систем. – 2001.
4. Беликов В.А. и др. Синергетический подход как методология исследования педагогических проблем. – 2000.
5. Вознюк А.В. *Педагогическая синергетика: генезис, теория и практика*. – Житомир, 2012.
6. Блинов В.И. и др. *Цифровая дидактика профессионального образования и обучения*. – Москва, 2020.
7. Андрюхина Л.М., Садовникова Н.О., Уткина С.Н., Мирзаахмедова А.М. Цифровизация профессионального образования: перспективы и незримые барьеры // *Образование и наука*. – 2020.
8. Скачкова Н.В. Цифровая дидактика в профессиональном образовании: особенности и возможности применения цифровых образовательных технологий. – 2022.

9. Грибков Д.Н., Денгина М.Р., Матвеев В.В., Машарова Т.В. Использование мобильных приложений в подготовке специалистов сферы туризма. – 2023.

10. UNESCO. *Guidance for Generative AI in Education and Research*. Paris: UNESCO, 2023.

11. Mehmonaliyeva G., Xakimov S., Karimova Sh., Ernazarov M., Nazarova F., Sapaev B., Almyasheva L. Holographic Adaptive Learning System (HALS): holographic visualization, intelligent learner modelling and adaptive learning approach. – 2026.

CRITICAL READING SKILLS THROUGH MODERN ENGLISH LITERATURE

Raxmatullayeva Yulduz Nurulla qizi
Abduganiyevay@gmail.com

Abstract: Critical reading is an essential component of advanced language competence because it requires readers not only to understand what a text says but also to examine how meaning is constructed, whose perspective is represented, what assumptions underlie the text, and how linguistic choices influence interpretation. Modern English literature provides particularly valuable material for the development of such skills because literary texts frequently combine complex language, multiple perspectives, ambiguity, symbolism, social issues, cultural references, and implicit meanings. This article examines the potential of modern English literature for developing critical reading skills in English-language and English-as-a-foreign-language contexts. The study is based on a qualitative synthesis of established research on literary reading, critical literacy, stylistics, critical thinking, and literature-based language education. Particular attention is given to reader response, contextual interpretation, linguistic analysis, evaluation of evidence, recognition of ideology and perspective, and comparative interpretation. Existing empirical evidence demonstrates that explicit instruction in critical thinking and critical reading can produce measurable educational effects. A meta-analysis of 117 studies involving 20,698 participants reported an overall mean effect size of 0.34 for instructional interventions targeting critical thinking, while a more recent university-level study involving 39 undergraduate students found that 94.87% of participants considered a two-stage critical reading model helpful. The analysis indicates that modern English literature is most effective for critical reading development when literary interpretation is combined with explicit questioning, contextualization, stylistic analysis, discussion, evidence-based argumentation, and reflection. The article concludes that literary education should move beyond the reproduction of predetermined interpretations and encourage students to become active, independent, and critically responsible readers.